

ШЛЯХИ ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Завацька Лідія

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
та адаптивної фізичної культури,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Тхорева Інна

*викладач кафедри фізичної культури і спорту,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

В умовах сучасних українських реалій зростає актуальність практично спрямованої підготовки здобувачів освіти до спортивно-оздоровчої, навчально-тренувальної та реабілітаційної діяльності осіб з інвалідністю з порушеннями різних систем організму. Це викликано ще й тим, що в результаті воєнної агресії росії серед недавно здорового і працездатного населення внаслідок поранень значно зростає число осіб з ампутаціями, протезуванням, порушеннями зору і слуху, ментальними проблемами.

Використання засобів фізичної культури і спорту, різних форм рухової активності у життєдіяльності осіб з особливими потребами, має важливе суспільне значення для їх соціальної адаптації, суспільної інтеграції, підтриманні і зміцненні здоров'я, поліпшенні якості життя в цілому. Різні аспекти цієї проблеми висвітлюються у наукових публікаціях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів. Важлива роль, проблеми розвитку різних видів адаптивного спорту як складової сучасного олімпійського руху всебічно розглядаються у працях Ю. Бріскіна, А. Передерій, Л. Шульги, О. Борисової та інших. [2]. Особливості методики адаптивного фізичного виховання при різних нозологіях аналізуються у роботах О. Бавольської, В. Бажміна, Н. Борецької [1; 3]. Зміст, методи і форми підготовки майбутніх фахівців до впровадження АФВ, АС, різних форм адаптивної рухової активності висвітлюють Н. Деделюк, М. Трояновська, Р. Карпюк та ін. [4-6].

Дослідники одноставні в тому, що створення умов для повсякденних систематичних занять різними формами АФК і спорту покликане зробити життя осіб з інвалідністю більш повноцінним. [1; 4; 6].

Систематичне виконання адекватних фізичних вправ і допустимих фізичних навантажень особами з особливими потребами має важливе значення для їх життєдіяльності, виступає необхідним фактором процесу підтримання, зміцнення і позитивної корекції здоров'я, формування здатності до самореалізації, що в цілому виступає пріоритетним чинником їх інтеграції у суспільство. Спортивно-оздоровча діяльність здійснює позитивний вплив на психоемоційний стан, соціальну активність, якість життя.

Всебічний аналіз цієї проблеми дає підстави стверджувати, що формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до роботи з людьми з особливими потребами різного віку і нозологій на засадах практично орієнтованого і компетентнісного підходів можна забезпечити на основі врахування регіональних умов і можливостей поєднання теоретичної підготовки із здобуттям практичних вмінь і навичок у цій сфері.

Фахівці з АФК повинні володіти відповідними теоретичними, організаційно-методичними знаннями і навичками, дидактичними підходами у виборі змісту, обсягів і методів АФК у відповідності до мети, завдань, фізичного стану і розвитку, віку, враховуючи індивідуальні психофізіологічні особливості та показники результатів контролю рухової діяльності, здатностями раціонально і науково обгрунтовано підбирати обсяг, засоби і форми фізичних навантажень з дотриманням їх корекційно-реабілітаційного впливу. У цьому зв'язку логічно виникає потреба у здійсненні і аналізі результатів наукових досліджень щодо рухових можливостей і рухової активності осіб з інвалідністю при різних нозологіях у процесі спортивно-тренувальної і відновлювальної діяльності. Крім того, ефективність впливу АФК залежить від етичних, виховних, освітніх проблем осіб з інвалідністю, які також повинні бути предметом вивчення в процесі науково-дослідної роботи студентів, проведення ними спостережень, опитування, використання біомеханічних методик дослідження і врахування цих результатів на практиці в оптимізації фізичного виховання.

Засвоєння теоретико-методичних знань та формування практично-орієнтованої готовності здобувачів освіти до ефективного і доцільного використання засобів адаптивної рухової активності передбачає володіння ними певним обсягом практичного досвіду. Тобто, поєднання теоретичної підготовки із набуттям ними практичних вмінь і навичок, опанування якими успішно формується в процесі їх спілкування з об'єктами майбутньої

професійної діяльності безпосередньо під час вивчення і засвоєння навчального матеріалу. Такі підходи, як свідчить досвід соціальної практики, в тому числі і наш, можна успішно реалізувати у тісному взаємозв'язку зі стейкхолдерами, роботодавцями і партнерами.

Організація співпраці із спеціальними школами, навчально-реабілітаційними центрами, Центром «Інваспорт», ФСК осіб з інвалідністю сприяє більш успішному формуванню професійних компетентностей ще й у зв'язку з тим, що у ВЗО відсутнє дороговартісне сучасне обладнання, яке використовується в різних видах АФК, орієнтованих для конкретної нозології в адаптивній фізичній терапії чи адаптивному спорті. Студенти можуть знайомитися там із сучасними педагогічними технологіями та практичними інноваціями, а також набути досвіду власної участі і причетності до навчально-тренувальної діяльності осіб з інвалідністю. Можливість здійснювати спостереження за процесом фізичного виховання, спортивного тренування осіб з відхиленнями у стані здоров'я, аналізувати його специфіку, дозволяє здобувачам освіти глибше усвідомити особливості його впливу на організм, засвоїти методи використання педагогічного інструментарію, ефективні прийоми для забезпечення корекційно-реабілітаційного впливу адаптивних фізичних вправ, врахування умов використання природніх і гігієнічних факторів відповідно до рухових можливостей та фізичного стану. За таких умов підвищується рівень їх готовності до самостійної професійної діяльності.

Передаючи свій досвід студентам, фахівці-практики звертають увагу і на те, що засвоєння методичних знань, умінь і навичок при формуванні рухових дій у осіб з інвалідністю, розвиток і удосконалення їх рухових якостей пов'язане ще й емоційним сприйняттям, співпереживанням, розумінням особливостей опанування руховими вміннями і здатностями. Для цього фахівцю недостатньо засвоїти теоретико-методичні підходи, характерні для АФК, але й орієнтуватись і враховувати сприйняття і уявлення, які відчують при виконанні фізичних навантажень особи з обмеженими можливостями. Досвід творчого використання набутої професійної підготовки на основі емоційно-ціннісного сприйняття впливу фізичних навантажень на фізичний і психо-емоційний стан осіб з особливими потребами сприяє у формуванні у них потреби в руховій активності та спортивному тренуванні як факторів особистої корекційно-реабілітаційної діяльності з підтримання і зміцнення свого здоров'я і фізичного розвитку, їх удосконалення і відновлення.

Можна переконливо стверджувати, що в процесі спілкування з об'єктами майбутньої професійної діяльності в галузі АФК, як свідчить наш досвід, відбувається процес поглиблення професійно-орієнтованих знань, формування компетентностей, усвідомлення мети і завдань навчальної дисципліни. Під час відвідування тренувальних занять, спілкування із

спортсменами і тренерами, здійсненні волонтерської роботи закріплюються теоретичні знання, засвоюються практичні вміння і навички.

Реалізація таких підходів у освітній діяльності за програмами дисциплін з АФК формує у здобувачів освіти практичні вміння використовувати оптимальні корекційно-реабілітаційні засоби для підтримання, відновлення рівня здоров'я і корекції порушень організму у представників різних нозологічних груп, здатність правильно визначати для них оптимальний обсяг навантажень на основі доцільного змісту, вибору адекватних форм і методів.

Вивчення показує, що успішність формування у здобувачів освіти професійних компетентностей щодо оптимального здійснення фізичного виховання осіб з особливими потребами, яке передбачає необхідність здійснення контролю, аналізу і фіксації динаміки показників рухових якостей під впливом навантажень спортивно-оздоровчої діяльності, попередження перетренованості, забезпечення відновлення тощо, обумовлюється ще й встановленням довірливих взаємостосунків, доброзичливого спілкування з дітьми з інвалідністю, спортсменами Інваспорту.

Практично орієнтована професійна підготовка фахівців фізичної культури і спорту з опорою на цілеспрямовану співпрацю з регіональним центром «Інваспорт» та закладами спеціальної освіти, передбачає необхідність здійснення таких видів діяльності, зокрема: знайомство з досвідом роботи тренерів з різних видів спорту, діяльністю ДЮСШ дітей з інвалідністю; організацію на базі «Інваспорт» всіх видів практик (ознайомчої, виробничої, за профілем майбутньої професії); участь студентів під час практики у навчально-тренувальній та спортивно-оздоровчій роботі; залучення студентів до участі у волонтерській діяльності на базах практик та вивчення передового досвіду; проведення майстер-класів, гостьових лекцій представниками – фахівцями АФК; здійснення на базі спортивно-оздоровчого комплексу університету різних видів оздоровчо-реабілітаційної роботи з людьми з порушеннями ОРА, слуху, зору, відставанням у розумовому розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бавольська О. В., Бажмін В. Б. Адаптивна фізична культура в центрах соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Миколаїв: Державний комплекс соціальної реабілітації дітей-інвалідів, 2017. 112 с.
2. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів: підруч. для студ. вищ. навч. закладів фіз. виховання і спорту Київ: Олімпійська література, 2006. 263 с.
3. Борецька Н. О. Адаптивне фізичне виховання: навчально-методичний посібник. Миколаїв, МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2019. 216 с.

4. Деделюк Н. А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури: навчально-методичний посібник. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Інститут фізичної культури і здоров'я. Луцьк: Вежа-друк, 2014. 68 с.
5. Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика [монографія] Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2008. 504 с.
6. Трояновська М. М. Адаптивна фізична культура: навч.-метод. посіб. для студентів факультетів фізичного виховання. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2018. 104 с.